

Beregyei József

Egy „Előszó” utáni „Utószó”-ra történő reflexió

Reflection on an “Epilogue” after a “Preface”

Absztrakt

A Rendészettudományi szaklexikon vezető szerkesztője írásában reflektál a Korinek László akadémikus által utólag, a szaklexikonra vonatkozóan megfogalmazott konkrét észrevételekre, véleményekre. Bizonyos résztények alátámasztásával egyetemben kifejti a megállapításokkal kapcsolatos reflexióit.

Kulcsszavak: rendészet, rendészettudomány, lexikon, címszavak, szócikkek, definíció, egyetértés, kritika

Abstract

In this paper the leading editor of the Law Enforcement Lexicon try to reflect on academician Laszlo Korinek’s concrete comments and opinion. He explains his reflections including strengthening certain parts of facts.

Keywords: law enforcement, police sciences, lexicon, headings, articles, definitions, agreement, critic

Bevezetés

Azzal kezdem, hogy – szándékaink szerint – az elkészült Rendészettudományi szaklexikon arra vállalkozott, hogy a múlt, a jelen és a jövő rendvédelmi szerveinek rendészeti jellegű tevékenységeivel összefüggő legfontosabb címszavait összegyűjtse, rendszerezze, definiálja, majd közkinccsé tegye. Ezt a mondatot azért tettem reflexióm elejére, mert ebből lehet kiindulni a végtermék megítélésére, a vállalt célnak történő megfelelés eldöntése során.

Az „*Utószó a Rendészettudományi szaklexikonhoz*” (Korinek, 2020, 7-17.) című írásban szereplő tartalmat – a szerző szándékának megfelelően – nem tekintem egy úgynevezett hibajegyzéknek, hanem a végtermékkel kapcsolatos egyféle megítélésnek, amelyben egyaránt fellelhetők a pozitívumok és a negatívumok is. Reflexiómban inkább csak az utóbbiakhoz kapcsolódó információkra kívánok kitérni.

Elismerem, hogy Korinek László kritikáinak nagy része megállja a helyét. Magam is több példát írtam le a jegyzeteimben a végső összerendezésnél, amikor azt a megjegyzést tettem adott szócikk mellé, hogy kissé gyengécske ez a meghatározás. Ennek során olyan listát is készítettem, ami arról szólt, hogy miket kellett volna még betenni, de olyanokat is észrevettem, amit legszívesebben kihagytam volna a kötetből, mivel nemigen volt súlya a rendszetben, rendészettudományban. (Annak ellenére, hogy a módszertani felkészítések során kihangsúlyoztuk a relevancia szükségességét!)

Azt is evidenciának fogadom el, hogy a megítélés szempontjából a pontos definíciók, a szakszerűség és tárgyilagosság kézenfekvő követelmények.

Mindezek előre bocsátásával szeretném megosztani további gondolataimat az írásban szereplő megállapításokra vonatkozóan.

- Alapnak kell elfogadni, hogy a munkálatokat – valamilyen motiváció szerint, önkéntes vállalás alapján – eltérő képességű és szaktudású közreműködők végezték, akik között voltak kezdő és tapasztalt tanintézeti és egyetemi oktatók, rendészeti szakterületen dolgozók, de leginkább a tudomány iránt érdeklődők. (A háromezret meghaladó számú szócikk elkészítésében közel száz oktató és negyvenen felüli rendészeti szakértő vett részt, a lektorálást pedig az adott témában elismert rendészettudományi szaktekintélyek vállalták.)
- Az előbb érintett kidolgozói körbe tartozók szakterületi ismerete, tudása, hozzáállása részben alakította, befolyásolta nemcsak a felvállalt címszavak körét, hanem eredményezte a szócikkek megszületését, ezek egymástól kissé eltérő színvonalát is.
- Megjegyezni kívánom, hogy a kidolgozás első fázisában derült ki, hogy nincs a szakértők között egyetértés a rendészettudomány, a rendszet szerkezetének, összetételének megítélésében sem. Erre pedig szükség volt a címszavak behatárolásánál, összeállításánál, a címszólista kialakításánál. Ezzel függött össze az a jogos kritika, ami arra irányult, hogy mely meghatározásoknak volt rendészeti, rendészettudományi relevanciája és melyeknek nem, mi az, ami fölösleges benne, és mi az, ami hiányzik belőle. (Csak megjegyzem, hogy a rendészettudomány helye, szerepe, rendeltetése,

felépítése, tartalma, kapcsolatrendszere, kiegészítve különféle külföldi ki tekintéssel jó téma lehetne egy PhD fokozat megszerzésére is.)

- A végtermék minőségét nyilvánvalóan befolyásolta az az egyszerű tény, hogy a vállalat teljesítésének határideje és terjedelme is behatárolt volt. (Ennek kapcsán példaként már az alakuló ülésen megemlítettem a Hadtudomány Lexikon két kötetét, ami 135 szerző, szakértő nyolc éven át tartó munkájának következtében született meg 1995-ben.)
- A pontosság kedvéért itt érintem a kidolgozó-kutató munka időtartamát is, mivel Korinek úr a *Bevezetés* második mondatában a Rendészeti szaklexikon létrejöttéhez vezető munkálatok elkezdését 20 évvel előtti időkhöz köti. Amennyiben arra is tekintettel vagyunk, amikor ez az igény többször fölmerült és a hozzá kapcsolódó tudományos diskurzusok megtörténtek, illetve részkérdései konferenciákon, szaksajtóban valamilyen módon szerepeltek, akkor igaz a 20 év. De ha ennek a kötetnek a konkrét megírását vesszük, akkor az elég egyértelmű: 2017 végén kezdődött és 2019 végén zárult le.
- Lényegesnek tartom, hogy a rendészettudományban ez az első ilyen terjedelmű szakmai lexikon, amit bár sokan és régóta – mondhatom 110 év óta – igényeltek, viszont velük ellentétben mi ezt meg is alkottuk! (Hozzáteve, hogy ilyen jellegű feladatot korábban nemigen végeztek az érintettek.)
- Nagyon egytértek azzal, hogy „... a tudomány nem kinyilatkoztatás, hanem igazságkeresés; az elmélet nem feladatszabás, hanem próbatétel, ütköző nézetek, érvek és cáfolatok labirintusa. Ettől a rendészettudomány sem kímélheti meg magát.” Ugyanakkor ez az elfogadás nem érvényesülhet ugyanúgy egy szakmai lexikon adott szócikkénél, mint más esetekben.
- Fontosnak tartom, hogy egy szaklexikont kissé más módon kell megközelíteni, nem úgy mint egy egyetemi jegyzetet, egy tudományos jellegű cikket vagy egy konferencián elhangzó vitaindítót. Meggyőződésem szerint egy szaklexikonban nem lehet nagy terjedelmű eszme-futtatásokat megengedni. Az az érdeklődő, aki egy általa eddig nem ismert címszó tartalmi lefedettségére kíváncsi, az leginkább egy frappáns, tömör, helyes (tartalmában nem téves) definíciót vár el ettől a gyűjteménytől is. Ugyanis a definíció általában egy fogalom vagy jel (nyelvi kifejezés) jelentésének, tartalmának meghatározása, a tudományban pedig a felhasznált szakkifejezések (terminus technicusok) tudományos igényű behatárolása, konkretizálása. Ha a tisztelt érdeklődő többre kíváncsi adott címszó esetében, akkor majd hozzákeres, hozzáolvas kapcsolódó eszme-futtatásokat a vonatkozó irodalmak tárházaiban.
- Kizárt, hogy be lehetne illeszteni minden elismert tudós gondolatait, illetve minden részkérdést egy szaklexikoni szócikkbe. Nyilvánvalóan a téves meghatározás az nagy hiba. (Ez a szerzőket és a szakmai lektorokat minősíti.)

A „szolgálati szabályzatjellegű” meghatározás is, de az már az előbbinél kisebb baj. Pont az volt a nehéz, hogy a kidolgozók – kissé felülemelkedve a közszájon forgó tartalmakon, a mindennapi szakmai kommunikáción – rövid, tömör, a lényegét adó szócikkeket alkossanak. Itt a legfontosabb, amit mi is követtünk, hogy elhelyeztük a nagy egészben (nem- és faj fogalom) az adott címszót és megadtuk a definícióját, ami egyrészt konkrétan beazonosítja és egyben meg is különbözteti azt a többitől. Terjedelmi korlátokat nem adtunk ugyan, de olyan nagy eszmefuttatást sem támogattunk, ami egy egyedi jegyzetnél elfogadott lehet. (Ennek ellenére így is született olyan, ami erre hasonlított!)

- Ahogy a kritikában is szerepel, utólag én is elmondom, hogy annak a saját magunk által is kitűzött célnak a teljesítése is nehéznek bizonyult, hogy a jelenben beszéljünk (írjunk) a jövőnek, úgy, hogy tekintettel legyünk a múltra, a történelmi észrevételekre is.
- Nagyon egyetérték Korinek úr azon általánosnak ítélt megjegyzéseivel is, amelyek így szólnak: „*A tudomány nem lehet sem silány sem gyáva. Silány akkor, ha felkészületlen küldetésére, gyáva akkor, ha egyetlen törekvése a hierarchiának való megfelelés.*” „*Az óvatossággal egy fiatal tudományág jövőjét kockáztatják.*”
- Bár a silány szó használata nem éppen jó párosítás általában a tudomány esetében, de ami esetünkben a gyáva jelzőhöz kapcsolódik: igen, elismerem valószínűleg túlzottan is óvatosak voltunk, a szakmai megfelelésre törekedtünk, és talán nem voltunk elég merészek. Ebben én, mint már „pályán kívüli” lehettem volna bátrabb, de azok, akik még dolgoznak, kutatnak, azok esetében inkább az óvatosság kapott prioritást, annak ellenére, hogy mindig, mindenütt a tudomány szabadságáról beszélünk. (Ezek a dolgok a szerkesztőbizottsági megbeszéléseken többször is előkerültek!) Gondolom nem mondok újat azzal sem, amikor kijelentem, hogy a jogalkotásban szereplő szakkifejezések és az ezeknek szakmabeliek közötti értelmezése, elfogadottsága viszonylatában néha-néha inkoherenciák léteznek. Akár a legerősebb normákból, az Alkotmányból, majd az Alaptörvényből indulunk ki, folytatva a sort a vonatkozó törvényekkel, akkor ennek bizonyítékai fellelhetők. Mindezekkel együtt törekedtünk objektívak is maradni, de ez nem volt könnyű akkor, amikor a jogalkotó nincs tekintettel a tudományos észrevételekre, és nekünk olyan megoldást kellett találni, ami megfelelt mindkettőnek. Erre vonatkozó példa lehet a tudomány által használt rendészet fogalom és a tételes jogban egyeduralkodóvá lett rendvédelmi szerv megjelölés tartalmi kibontása, aminek a Rendészettudományi szaklexikon bizonyos szempontból próbált megfelelni! (Lásd: a szervezet, amelyben

szolgálatot teljesítenek az „rendvédelmi szervezet”, de amit végeznek az „rendészeti feladat/tevékenység/eljárás” leegyszerűsített megközelítést!).

- A kritikában az is szerepel – jogosan –, hogy „*mivel mégiscsak egy közigazgatási tevékenységhez kapcsolódó fogalomrendszerrel van szó, ezért egyenesen félrevezetőnek tartom az olyan címszavak beiktatását, mint például a „harcparancs”, ráadásul a rendszettel való kapcsolatot illetően bármilyen magyarázat nélkül*”. Ez is példa lehet arra, amire korábban a rendészet kutatói – többek között Finszter Géza professzor is – rávilágítottak a rendőrség és a katonaság, illetve a rendészet és a honvédelem közötti különbségekre, és ehhez képest – nemcsak a jelenlegi veszélyhelyzetre tekintettel – mást tapasztalhatunk napjainkban a honvédség, a honvédek igénybevitelére vonatkozóan.
- Ahogy a Korinek László tanulmányából is kiderül: „*A szerkesztők és a szócikkek szerzői különös gonddal ügyeltek arra, hogy a szakmaiságot sehol ne oldják fel politikai megfontolások.*” Igen, ez így van, ezt mindenképpen el kívántuk kerülni a Rendészeti szaklexikon esetében.
- Az is fontos tényező, hogy szándékaink szerint ezt az írásművet nemcsak a tudósok, hanem a hallgatók, a tanulók, a rendészeti dolgozók és a civilek részére is készítettük. Így tehát a megfogalmazásban mindezekre tekintettel kellett lennünk! Erre egyébként Korinek úr is felhívja a figyelmet, amikor a szélesebb közönség számára az elért eredmények tömör meghatározások formájában megvalósuló átadása szükségességéről beszél.
- Egyetértek Korinek úr azon kijelentésével, hogy minden ilyen munkával kapcsolatban megfogalmazhatók belekívánások, vagyis teljesen zárt rendszert még egy jó lexikon sem képezhet. A szerkesztőség természetesnek tartja, hogy már napjainkban, a következő időszakban a szaklexikon gyakorlati alkalmazása során újabb kritikai észrevételek, valamint kiegészítő javaslatok is megfogalmazódnak. Azt nem gondolom, hogy már most szükség volna a javasolt átdolgozásra, de azt tudom, abban biztos vagyok, hogy ezt a munkát – ahogy ő is írja – tovább kell végezni, a végterméket szükséges utógondozni, amire – egyik szerkesztőnk, Dr. Mátyás Szabolcs PhD, az NKE RTK adjunktusa vállalkozott. Ő várja a felmerülő pontosítási igényeket. Éppen ebből fakadóan is köszönettel vettük Korinek László kritikai és építő jellegű észrevételeit, javaslatait is, amelyeket a majdani szerkesztőség szerintem figyelembe fog venni a második kiadásban. Ugyanis az nyilvánvaló, hogy amikor már túl sok lesz a javítandó, akkor sorra kell venni egy új kiadás elkészítését, amihez már – ebből a munkából kiinduló – bizonyos tapasztalatok rendelkezésre fognak állni. Erre, mint a Hadtudományi Lexikonnál is 5–10 éven belül egyébként is sort kell keríteni.

(Részemről többször elhangzott a szaklexikon végleges összerendezése során, hogy most kellene kezdeni ezt a kidolgozó munkát!) Talán ezért is lett volna célszerű utólag egy online (digitális) változatot – lásd: Magyar Néprajzi Lexikon, Magyar Katolikus Lexikon – is elkészíteni.

Az összegzés előtt még annyit, amennyiben egyetértünk abban, hogy a fogalmak társadalmi képződmények, akkor az is elfogadható lehet, hogy objektív, teljes körű, pontos, fogalommeghatározásra leginkább csak törekedni lehet és kell. Az abból megszülető végtermék nem felel meg minden esetben a teljes körű elvárásoknak. Tisztában vagyok azzal, hogy e fogalmakkal, szakterminológiai részekkel kapcsolatos változatok vita tárgyát képezik – mint a jelen példa is mutatja –, már csak azért is, mert nem lehetséges csupán egy relatíve kisszámú közreműködői kör által adott és egységesen elfogadott, teljesen jó definíciókat adni, főleg a kulcsfontosságú fogalmak, szócikkek esetében. De bízom abban is, hogy e szaklexikonban vannak olyan szócikkek, amelyek meghatározásával, tartalmával a többség egyetért és használja is ezeket a szakmai munkája, tanulmányai, avagy a mindennapi szakmai jellegű kommunikációja során.

Befejezés

Összegzésemet Korinek László alábbi mondataival zárom: *„Kritikai észrevételeim nem kérdőjelezik meg az elvégzett munka értékeit, ellenkezőleg, szándékom az, hogy a rendészeti enciklopédisták csapatát arra biztassam, legyenek büszkék elért eredményeikre, de ne feledkezzenek meg teljesítményük kontrolljáról sem. Utóbbi esetben küldetésük – különösen akkor, ha tervezik a javított kiadást is – megkerülhetetlen marad a rendészettudomány fejlesztésében.”*

Utóirat

Az egyes tudományágak, szakmák művelői ma is, mint régen, maguk felelnek saját szaknyelvükért, ennek mindenkori állapotáért. Nyilvánvalóan igaz ez a rendészettudományra is. Szaknyelvünk, speciális szakkifejezéseink, fogalmaink egyértelmű tartalmának, tisztaságának megteremtése és fenntartása nemcsak az elmélettel, neveléssel-oktatással foglalkozók feladata, hanem mindannyiunk közös ügye.

Felhasznált irodalom

Korinek L. (2020): Utószó a Rendészettudományi szaklexikonhoz. *Belügyi Szemle*, 68(11), 7-17.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.11.1>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Beregnyei J. (2020): Egy „Előszó” utáni „Utószó”-ra történő reflexió. *Belügyi Szemle*, 69(1), 143-149. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.1.7>